

Munksgård: *Dansk-spansk ordbog*

I forordet til 4. udgave af Munksgårds dansk-spanske ordbog fremhæver forfatterne, at denne nye udgave er resultatet af en kritisk revision, en indholdsmæssig ajourføring og en forøgelse af omfanget, og således fremtræder væsentlig ændret i forhold til tidligere udgaver. Ifølge omslaget er ordbogen nu nået op på et omfang af 62.000 opslagsord og 34.000 faste udtryk og vendinger - hvortil kommer eksempler.

Målgruppen er ifølge forordet alle, der beskæftiger sig med spansk på handelsskole- og gymnasieniveau og på handelshøjskoler og universiteter m.v., samt lærere og korrespondenter og alle, der bruger spansk i erhvervmæssig sammenhæng.

Som ordbogens basis nævnes Retskrivningsordbogen, Nudansk Ordbog, leksika, medier, tidsskrifter samt en række spansk-spanske ordbøger. Der er altså ikke tale om en korpusbaseret ordbog.

A propos korpus, så er 4. udgave kommet til at fylde adskilligt mere end sine forgængere. Det skyldes dels tilgang af nye lemmata, hvilket dog kun i mindre omfang har bidraget til vægtforøgelsen. Ordbogens nye fylde skyldes i langt højere grad, at lemmalisten - med henblik på at gøre ordbogen mere brugervenlig - er gået fra en nichealfabetisk til en strengt alfabetisk makrostruktur, således at alle forhenværende sublemmata nu er rykket ud som egentlige lemmata: Hvor f.eks. alle sammensætninger med *halv-* (*halvabe*, *halvakse*, *halvanden*, *halvautomatisk*, *halvbefaren*, etc.) tidligere var sublemmata, har disse nu fået selvstændig status og er rykket til venstre som egentlige opslagsord. Dette gør naturligvis, at der anvendes en del mere plads, men til gengæld forenkles den enkelte ordbogsartikels struktur, således at tilgangen til det enkelte lemma er blevet langt lettere.

Det andet nye iøjnefaldende tiltag er indførelsen af såkaldte sprogbrugsartikler, der beskriver en række udtryksvarianter for forskellige sprog handlinger som *afvise*, *befale*, *foreslå*, *takke*, *ønske* - i alt 35-40 artikler, placeret som rammer på samme side som det pågældende indgangsord (altså *afvise*, *befale*, etc.). Det er interessant og set ud fra en pædagogisk vinkel yderst nyttigt, idet disse artikler er en glimrende illustration af, at der ikke altid er et 1 - 1 forhold mellem indhold og udtryk. Man kunne forestille sig denne ide videreført med forskellige udtryk for semantiske relationer som kausal- og temporalrelationer. Men under alle omstændigheder et spændende tiltag.

Som nævnt har lemmalisten nu et omfang af 62.000 ord - et antal, der svarer til lemmalisten i den danske retskrivningsordbog - og som sådan ligger den langt i retning af en maksimerende ordbog, dvs. en ordbog, der har som formål at medtage det størst mulige ordforråd inden for et bestemt univers.

Lemmalisten ser da også ud til at afspejle gennemsnitsdanske daglige ordforråd. Et blik på listen viser selektion af f.eks. *bodylotion, dagplejemor, elastikspring, smørtenor, skråparkering, stemmevægt, topscorer, zoneterapi, årsindtægt*, etc. og lader formode, at lemmalisten generelt dækker ordforrådet i den nudanske hverdag. Dog er fænomener som *aerobic* og *healing* ikke medtaget. Ej heller er *ØMU'en*, ligesom man skal lede efter *EU-modstander* under *EF*. Det skal bemærkes, at lemmaselektionen også omfatter ord, der ligger i periferien af det centrale ordforråd. Et tilfældigt pluk fra en side med *ha*-ord viser *havmand, havnymfe, havnesjover, havodder, havomskyllet, havskælv, havslange* og *havstok*.

At man befinder sig et langt stykke i retning af en maksimerende ordbog viser også en lidt mere systematisk test af lemmalisten, der er foretaget på basis af en række artikler fra forskellige sektioner i Morgenavisen Jyllandsposten fra d. 11. juni 1997. Artikler fra vidt forskellige scenarier: om brigadegeneral Særmark-Thomsens bekymringer over sine tropper i Bosnien - om en anden general Joseph Ralston, der har trukket sig som kandidat til posten som USA's forsvarschef på grund af en affære - om Rocker-forbud, der har lange udsigter - om en baby, der blev efterladt på et DSB-toilet - om udesejr til Århus Fremad - og om fortsat aktiefest på det danske aktiemarked.

Sådanne sceneskift medfører naturligvis skift i ordforrådet, men ordbogen følger fint med. Vi finder *brigadegeneral, hekskedel, sammentømret, trimme, sidespring, nominering, opløb, høring, senat, dobbeltmoral, forskelsbehandling, optrapning, rekruttering, grædende, hittebarn, udebane, nedrykning, kursgevinst, guldrandet, kursrisiko, opsving, indeksobligationer, nøgletal, årsregnskab* - ord, hvoraf mange typisk ville være udeladt i en ordbog, der befinder sig lidt længere til venstre på kontinuet minimerende - maksimerende lemmaselektion.

Der er ind imellem et forgæves opslag. Ordet *rocker* er således ikke selekteret, og fra de øvrige artikler er der forgæves opslag efter *bombetogt, forsvarschef, firestjernet, udesejr, satsning, topopgør, rentespænd, investeringsforening* - i mange tilfælde komposita, der den konstrueres uden besvær, men også nogle, hvis spanske ækvivalent ikke er så forudsigelig.

Men alt i alt kan man tale om stor pålidelighed og ikke mange forgæves opslag.

Herudover medtager ordbogen et stort antal flerordsforbindelser. Ser vi igen på de pågældende artikler, finder vi f.eks.: *indsætte tropper, tydelig forestilling, stå i skarp kontrast til, strække våben, bore i, gå til bekendelse, være kandidat til, på vippen, have lange udsigter, bane vej for*. En sådan rigdom på flerordsforbindelser er en vældig god egenskab for en ordbog, idet netop disse forbindelser normalt giver anledning til mange opslag og stor usikkerhed hos ordbogsbrugeren. Og eksplicitte angivelser heraf er derfor yderst velkomne.

En tilsvarende rigdom findes i ordbogens ækvivalentfelt. Og det gennemgående indtryk er, at ækvivalenterne er velvalgte og præcise. Men brugeren kan her løbe ind i det problem, at mange ækvivalenter er anført sideordnede. Under *senat* findes uden betydningsadskillende markering 2 ækvivalenter: *senado*, *curia*, der imidlertid ikke er synonyme, idet det sidste begreb udelukkende tilhører den katolske verden. Som ækvivalenter til *agent* finder vi 3 tilsyneladende synonyme: *agente*, *representante*, *comisionista* - uden at der altså informeres om den betydningsforskel, der rent faktisk er mellem de tre ækvivalenter. Under *opsving* findes hele 5 ækvivalenter uden betydningsadskillende markering: *incremento*, *auge*, *progreso*, *adelantamiento*, *aumento*, *vuelo*. Rækkefølgen af ækvivalenterne er uigennemskuelig, og ingen af dem kan i øvrigt anvendes om opsvinget, altså den ekspansive fase af konjunkturbevægelserne. Jeg skal vende tilbage til dette om lidt.

Et lidt pudsigt eksempel i samme retning findes under lemmaet Madrid - 2 ækvivalenter uden betydningsadskillende markering:

Madrid: Madrid, La Villa del Oso y del Madroño

Ækvivalent nr. 2 er en retorisk betegnelse, en slags logo for hovedstaden, hvis relation til ækvivalent nr. 1 er den samme som den relation, der f.eks. er mellem Århus og Smilets By.

Med hensyn til adjektiver og verber har man i nogle tilfælde valgt at anføre en række ækvivalenter uden og en række med betydningsmarkering. Et valg, som ikke er helt gennemskueligt, og som godt kan give anledning til oversættelsesfejl. Et par eksempler kan illustrere dette:

danne: 1. formar, hacer, crear
 2. (*udgøre*) componer, constituir (*fx.* un río constituye la frontera natural),
 3. (*grundlægge*) fundar
 [...]

oplyse: 1. alumbrar, iluminar
 2. (*fig.*) aclarar, dilucidar, esclarecer
 3. (*informere*) informar, enterar (*om de*), indicar

uroilig: 1. inquieto, desasosegado, agitado (*fx.* noche/vida agitada)
 2. (*angstelig*) ansioso, angustiado, intranquilo
 3. (*larmende*) turbulento, bullicioso
 [...]

Strukturen i artikelfeltet er dejligt overskuelig. For det første på grund af den i indledningen omtalte omstrukturering, hvor alle opslagsord er flyttet til venstre, således at man kan gå direkte til det søgte lemma. Men for det andet er der også en fin stringens i, hvad forfatterne kalder artiklens "hale", dvs. sektionen med kollokationer og eksempler. Der er en fin logik både i rækkefølgen af disse ordforbindelser og den syntaktiske form, de præsenteres i. Kollokationerne

er anført i kanonisk form, dvs. grundform, således at pointen - nemlig hvilket verbum/adjektiv, der går specifikt sammen med hvilket substantiv f.eks. - er klar uden at blive sløret af eventuelle uvedkommende faktorer (eks.: *kaste et blik på ..., lade blikket glide hen over, et stjålent blik*). Dette princip fraviges kun, hvor der er tale om syntaktiske spidsfindigheder (eks.: *jeg er ikke blind for at ...: no se me oculta que ..*) eller talemåder (eks.: *kærlighed gør blind*).

Den eneste svaghed, der kan siges om denne ellers gedigne ordbog, er, at den kommer lidt på glatis, når der er tale om decideret fagterminologi.

Vender vi tilbage til termen *opsving*, så tilhører den gruppen af såkaldte fællesord, dvs. fagtermer, der også indgår i det almensproglige univers. For en dansker er *opsvinget* blevet en del af det almindelige ordforråd, der glider ned sammen med frikadellerne og den brune sovs ved aftensmaden foran skærmen. Og i Spanien er *la recuperación* blevet et lige så almindeligt tilbehør til grillkultmulen og vaniljebuddingen. I dialoger mellem lægmænd ville ordbogens ækvivalenter f.eks. *aumento* (stigning), *progreso* (fremgang, fremskridt), *vuelo* (himmelflugt) sagtens kunne forstås.

Helt anderledes forholder det sig med fagsproglige tekster. Disse er karakteristiske bl.a. ved en række fagtermer med et helt præcist indhold. *Opsving* refererer til den ekspansive fase af konjunkturcyklen, og for denne fase er der to præcise spanske ækvivalenter, nemlig *recuperación* og *fase expansiva*.

Ordbogens bud på ækvivalenter for andre konjunkturudtryk som *afmatning* (*aflojamiento, recesión*), *høj- og lavkonjunktur* (*coyuntura alta/baja*) er tilsvarende upræcise eller utidssvarende, hvor de præcise termer er hhv. *desaceleración, auge* og *depresión*.

Inden for området regnskabsterminologi er der også nogle svage punkter. *Årsregnskab* anføres som *contabilidad/balance anual*. Den rigtige term er *cuentas anuales*, hvor *contabilidad* er den spanske term for *bogholderi* og i øvrigt anvendes om nationalregnskabet: *contabilidad nacional*, mens *balance* svarer til dansk *balance* og er en del af årsregnskabet. *Beretning* (årsberetning) anføres som *memoria*. Den rigtige term er *informe de gestión*, mens *memoria* refererer til det samlede noteapparat. Under *revision/revisor* finder vi bl.a. ækvivalenterne: *revisión/revisor (de cuentas)*, *contador*, hvor den nuspaniske term er *auditoría* og *auditor*.

Det skal bemærkes, at der er vendt op og ned på den spanske regnskabsterminologi i de senere år, hvilket ordbogen altså ikke har taget højde for. Den nugældende terminologi, der blev introduceret med den nye spanske regnskabslov i 1989 og i øvrigt er affødt af 4., 7. og 8. (EU-)direktiv, der harmoniserer fremlæggelsen af årsregnskaber, bevirker i øvrigt, at der er relativt stor parallelitet mellem det danske og spanske begrebsunivers og tilsvarende 1 - 1 forhold mellem de to sæt termer.

I det hele taget er der inden for det økonomisk område egentlig tale om ret stor ensartethed mellem dansk og spansk terminologi, enten fordi der er tale om internationale fænomener, f.eks. konjunkturbevægelserne, eller EU-harmoniseringer (regnskabsfremlæggelse, værdipapirmarkedet, etc.), der giver ens begrebsstrukturer og dermed parallelle termstrukturer. Men dermed være ikke sagt, at områderne ikke kræver konstant overvågning med henblik på terminologiske ændringer og nydannelser.

I sammenligning med det økonomiske univers er begrebsapparatet i det juridiske univers mere kulturbundet, hvilket giver reelle ækvivalensproblemer. Og også her kommer ordbogen lidt på glatis. Følgende er blot eksempler på sådanne unøjagtigheder*:

Slår man op under hhv. *advokat* og *sagfører* finder man i begge tilfælde ækvivalenterne *abogado* og *procurador*, men der er uoverensstemmelse mellem betydningsangivelserne, der adskiller dem:

advokat 1. (praktiserende): abogado
2. (procederende): procurador
[...]

sagfører: se ADVOKAT 1. (ved mundtlig procedure): abogado
2. (ellers): procurador
[...]

Ingen af betydningsangivelserne er i øvrigt rigtige, idet en *abogado* har alle de funktioner, som den danske kollega har, inklusive den procederende, mens *procurador* er partens formelle repræsentant, dvs. procesfuldmægtig (jurist) og ikke har advokatstatus.

Endelig er *sagfører* en forældet term, der blot burde fungere som henvisningslemma.

Uoverensstemmelser finder man også i ækvivalentangivelserne under hhv. *ret* (= *domstol*) og *domstol*. Under *ret* mangler de betydningsadskillende markeringer for *tribunal* og *juzgado*, der korrekt er medtaget under *domstol* (*juzgado* = *enkeltdomstol*). Heraf følger endvidere, at et *dommerkollegium* ikke hedder *juzgado*, som er anført under dette lemma, idet *juzgado* som netop nævnt er en enkeltdomstol.

Flere unøjagtige ækvivalentangivelser finder vi under *kollegial domstol*, der ikke altid hedder *audiencia*, som er ordbogens bud (jf. *Tribunal Supremo* = *Højesteret*), men hvor man derimod som overbegreb kan anvende *tribunal*, og under *dommer*, der hedder *magistrado* ikke kun ved kollegiale domstole, som anført i ordbogen, men også ved enkeltdomstole i de største byer. Altså

---

* En stor tak til lektor Torben Henriksen, HHÅ, for gennemgang og korrektion af de juridiske termer.

to forskellige universer, hvor det drejer sig om at holde tungen lige i munden, når brugeren via angivelserne skal vejledes i valg af ækvivalent.

Under *sagsøger* burde der have været betydningsadskillende markeringer, idet *querellante* bruges i straffesager, mens *demandante* anvendes ved civile sager. Samme betydningsadskillere mangler under *sagsøgt*: *acusado*, *demandado*, idet *acusado* kun anvendes i straffesager og *demandado* i civile sager.

Under verbet *sigte* (*en person for en forbrydelse*) finder vi *imputar/acusar a uno de un crimen*, *imputarle a uno un crimen*, hvor *acusar* er kommet i forkert selskab, idet det betyder *at tiltale* (*en for en forbrydelse*)

Hertil kommer, at lemmaet *anklage*, som bl.a. figurerer med markeringerne (verb.) hhv. (subst.) (jura), slet ikke er juridiske udtryk. Man taler udelukkende om *tiltale* eller *rejse tiltale*.

Deciderede ækvivalentfejl findes under *dommerkendelse*, der hedder *auto*, og ikke som anført *sentencia*, *fallo*. Under *retspraksis* er ordbogens bud *prácticas forenses*. *Retspraksis* er synonymt med *domspraksis*, og under sidstnævnte lemma finder vi den rigtige ækvivalent, nemlig *jurisprudencia*. Overraskende finder vi også *jurisprudencia* som ækvivalent til lemmaet *retsvidenskab*. Dette er ikke rigtigt. Den korrekte ækvivalent er her *doctrina científica*.

Endelig finder vi under *retslig* to sideordnede ækvivalenter: *judicial*, *legal*. *Retslig* refererer til domstolens aktiviteter, hvorfor det første adjektiv er korrekt, mens det sidste er ækvivalent til *retlig*, der refererer til gældende ret.

Det skal tilføjes, at der for disse fagsprogs vedkommende er tale om en minimerende lemmaselektion, altså en selektion, der kun medtager det øverste niveau i termsystematikken. Så ordbogsbrugeren vil under alle omstændigheder være nødt til at anvende andre hjælpemidler til oversættelse af fagtekster.

Alt i alt må man sige, at bortset fra en mangel på betydningsadskillende markeringer og et behov for korrektion af bogens fagtermer er 4. udgave af Munksgårds dansk-spanske ordbog et gedigent, omfangsrigt værk, der udmærker sig ved en omhyggelig lemmaselektion, præcise ækvivalenter, mange ordforbindelser og en stringent struktur, der er enkel og overskuelig og et godt værktøj for brugeren, der beskæftiger sig med det almensproglige univers.

Anna-Lise Laursen